

Beszámoló

Hallássérültek. Ezzel a gyűjtőfogalommal nevezi a társadalom a siketeket és a nagyothallókat, függetlenül a hallássérülés okától, súlyosságától, a hallásállapot milyenségétől. A siketek nem rendelkeznek hasznosítható hallásmaradvánnyal, általában nem viselnek hallókészüléket, állapotuk hallókészülékkel sem korrigálható és a többségük a jelnyelvet használja.

A jelnyelv egy teljesen önálló kommunikációs rendszer, mely teljesen független a környezet hangzó nyelvétől. Egy jelnyelvi egység (jel) összetett jelentést hordoz, nem pedig betűt vagy hangot idéz fel.

A társadalom a siket emberek kapcsán főleg a hiányosságokra helyezi a hangsúlyt. Nyilvánvalóan szembetűnő a hallás és a gördülékeny beszéd hiánya. Ezzel a nézőponttal szemben, e projekttel inkább a meglévő képességekre figyeltünk, középpontba helyezve a siketek életrevalóságát, tapasztalatait és kreativitását.

Mindannyian különbözőek vagyunk abban, hogy a minket körülvevő világ megismerése során mely érzékelési csatornát részesítjük előnyben. A siketek a zenét nem hallják, de láthatják és érezhetik, ha a megfelelő vizuális (látás), taktilis/kinesztetikus (tapintás/mozgás) elemeket biztosítjuk számukra.

A zene mindenkié! A Siketeké is!(?) c. projekt keretén belül tudatosítottuk a résztvevő siketekben, hogy minden hang és minden zaj egy testtől származik, melyet hangforrásnak nevezünk. Ahhoz, hogy hang keletkezzen, a hangforrás megfelelő gyorsasággal kell rezegjen. Amikor a hangforrás rezeg, a közvetlen közelben lévő levegőmolekulák mozgásba jönnek és minden irányba terjedő körhullámot keltenek. A hangszerek is hasonló elv szerint működnek.

A projekt előkészítő szakaszában sajátos módszerekről és lehetőségekről egyeztettünk a nagy britanniai „Music and the Deaf” csoporttal, akik a siket célközönséget felejtethetetlen zenei élményekkel gazdagítják. Sarah McWatt oktatási igazgató tájékoztatott arról, hogy az ausztráliai Melbourn Szimfonikus Zenekar segítségével elsősorban siket gyerekeket vezettek be a zene világába. Egyeztettünk az erdélyi lehetőségekről, majd felajánlotta, hogy napi 600 £-ért szívesen elutazik az erdélyi siketekhez, csodás élményekben részesíti őket.

A berlini Mahler Kamarazenekarnak is vannak hasonló tapasztalatai. Miriam Hoffmann oktatási vezető több videofelvételt is megosztott csapatunkkal, melyből további módszereket ismerhettünk meg. Nyitottságot mutatott a további együttműködésre, szeretettel hívott meg bennünket egy németországi workshopra, kötetlen beszélgetésre.

Ugyancsak német szakember munkáját tekinthettük meg Nagyszebenben, a Diakoniewerk International egyesület szervezésében. A Művészet határok nélkül (Kunst kennt keine Grenzen) c. nemzetközi bemutatón Teresa Leonhard osztrák származású ritmikaprofesszor, performance-előadó és kutató nagyszerű munkáját ismerhettük meg.

Nagyszebeni siketekkel és nagyothallókkal, illetve fogyatékkal élő személyekkel mozgáskoordinációs előadást mutatott be, kiemelve a kulturális előadások akadálymentesítésének szükségességét is.

A román szakirodalom áttanulmányozására a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémia könyvtára adott lehetőséget. Több olyan kötetet találtunk, melyben a zene és a fizika kapcsolatát vizsgálja a szerző (többségben román nyelven, esetleg román nyelvű fordítás), azonban a siketek zenei világára egyáltalán nem találtunk hivatkozást.

Az erdélyi magyar siketeknek szánt projektet érdeklődéssel fogadták a román nemzetiségű siketek és nagyothallók is, ezért csapatunk nyitott maradt, őket is örömmel fogadta be az eseményekre.

Helyszíni Beszámolók

- **Kolozsvár**

A projekt első helyszíne Kolozsvár volt, ahol 2017 augusztusában, a Kolozsvári Magyar Napok keretén belül szerveztük meg a siketeknek és nagyothallóknak szóló orgonaturát. Az eseményről több sajtóorgánium is tudósított, illetve a Kolozsvári Magyar Napok programfüzetében is olvashattak erről. Ellátogattunk és megvizsgáltuk a Kétágú Református Templom történelmi hangszerét, közvetlen közlőrl megismerkedtünk az orgona működési elvével, felfedeztük a hangszerben levő több száz síp sajátosságait. A 30-40 perces interaktívan eltöltött idő után a Szent Mihály-templom orgonájának óriási basszus sípjait, illetve a nyelv- és ajaksípok rezgéseit orgonajáték közben tanulmányozták az érdeklődő siketek és nagyothallók.

Az eseményen készült fotókból, de a lezáró beszélgetésen elmondottak alapján is egyértelműen kijelenthetjük, hogy felejthetetlen élményt volt számukra, hasonlót még soha nem tapasztaltak.

Vélhetően az ANSR kolozsvári képviselete és az ANIALMG jeltolmács-egyesület közötti (évekre visszanyúló) konfliktusra visszavezethetően, az ANSR kolozsvári képviselete hallgatólagosan megtagadta a további együttműködést.

Ilyen körülmények között a zenekari látogatást gyerekprogrammá alakítottuk át és a kolozsvári Transilvania Állami Filharmóniával együttműködésben a Kozmutza Flóra Hallássérültek Speciális Iskolájának (KFHSI) siket és nagyothalló diákjait A kis habléány c. zenemű dráma-játékkal egybehangolt előadása révén hoztuk közelebb a zenei világhoz. Az egy órás varázslatosan kigondolt előadást követően a Transilvania Állami Filharmónia kürtöse és csellósa az érdeklődő siketek és nagyothallók örömeire bemutatta a hangszereket. Igaz, hogy a résztvevő gyerekek többsége a KFHSI jelelő kórusának tagja, a korábbiakban nem volt lehetőségük a szimfonikus zenekar hangszereinek megismerésére, ezért is kijelenthetjük, hogy az együttműködés életre szóló élményt jelentett a zenészek és a résztvevők számára egyaránt.

- **Marosvásárhely**

A Deaf Health Care Center partneregyesület képviseletében Németh-Jakab Imola jeltolmács, illetve Marton Mária javaslataira figyelve szerveztük az eseményeket. Dr. Csíky Csaba marosvásárhelyi zeneszerző különös lelkesedéssel és nagy szakértelemmel segített bennünket és vezette be a helyi siketeket az hangszerek királynőjének világába, míg a Musica Humana női kamarakórus tagjai kíváncsi érdeklődéssel példázták az emberi hang keletkezésének anatómiai kereteit.

Tekintettel arra, hogy a szimfonikus zenekar sajátosságainak bemutatása céljából a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia vezetőjével nem sikerült eredményesen egyeztetni, a fergeteges zenei hangulatot a Marosvásárhelyi Művészeti Szaklíceum zenekara Remus Grama karmester és dr. Aved Éva igazgatóhelyettes közreműködése révén biztosította a helyi siketek számára.

Az eseményt követő lezáró beszélgetés során minden résztvevőben megfogalmazódott, hogy ezt az élményt kár lett volna kihagyni, különösen örülnének neki, ha hasonló események kapcsán

a továbbiakban is találkozhatnánk. Elmondásuk szerint a zene soha nem érintette meg őket ennyire közvetlenül, korábban nem is gondolták, hogy ennyi élményt rejt a zenei világ. Mindannyiunk számára öröm volt azt látni, hogy a résztvevők és előadók pozitív hozzáállása révén nem csak a siketek lettek tapasztaltabbak, de a zenészek is nyitottabbak, befogadóbbak lettek a siketekkel való együttműködésre.

- **Sepsiszentgyörgy**

A sepsiszentgyörgyi események szervezése során megállapítást nyert, hogy a városban (illetve Kovászna megyében) nem működik egyetlen olyan érdekvédelmi szervezet sem, mely közreműködésével a helyi siketeket megszólíthatnánk, tájékoztathatnánk a projekt nyújtotta lehetőségekről. Korábbi tapasztalatainkra alapozva meggyőződésünk, hogy a siketek értesítése kizárólag a sajtón keresztül nem vezet eredményhez. A projekt nyújtotta lehetőségekkel több alkalommal felkerestük a helyi önkormányzatot, a sajátos nevelési igényű gyerekek nevelésével foglalkozó oktatási intézmény vezetőségét, hallásvizsgálati magánközpont vezetőségét, azonban valahányan hallgatólagosan elutasítják az együttműködést. A Plugor Sándor Művészeti Líceum nyitottságot mutat az esemény befogadására, azonban a célközönség közvetlen módon elérhetetlen. További lehetőségek beazonosítása folyamatban van, viszont esélyt látunk arra, hogy a siketekkel való közvetlen kapcsolat hiányában csupán a sajtó erejében bízva kell megszervezzük a projektet, így – eddigi tapasztalatainkra hivatkozva – fennáll annak a lehetősége, hogy a helyi siketek érdektelenek maradnak. Minden egyéb lehetőség kizárása után a projektet 2018 áprilisában kizárólag a sajtó által népszerűsített módon fogjuk megszervezni Sepsiszentgyörgyön.

- **Székelyudvarhely**

A székelyudvarhelyi esemény szervezése során a sepsiszentgyörgyihez hasonló nehézségekbe ütköztünk. Igaz, hogy a Hargita megyei ANSR tevékenységei Csíkszeredára és Székelyudvarhelyre is kiterjednek, azonban a székelyudvarhelyi foglalkozásokat vezető személy elmondása szerint a helyi siketek nem érdekeltek e zenei projektben. Ezt az álláspontot két alkalommal is közölte. Csatapult azonban szeretne arról meggyőződni, hogy a projekt nyújtotta

lehetőségek megfelelő formában és valóban eljutottak a célközönséghez, ezért a székelyudvarhelyi siketek megszólítására további lehetőségeket próbáltunk beazonosítani. 2018 februárjában szereztünk tudomást arról, hogy a helyiek egyházi jellegű tevékenységeken is részt vesznek minden második hónap utolsó szombatján. Ennek megfelelően, március 31-én Székelyudvarhelyre utazunk, hogy közvetlen módon a siketek számára bemutassuk a projekt nyújtotta lehetőségeket, abban bízva, hogy a korábbi események varázslatos hangulatának szemléltetése a székelyudvarhelyi siketekben is felkelti az érdeklődést és áprilisban valahányan elmondhatják, hogy a korábbi elzárkózásuk ellenére olyan élményben volt részük, melyet újra, szívesen átélnének.

A Projekt Fenntarthatósága

A sepsiszentgyörgyi és székelyudvarhelyi események megszervezését követően az 1 éves projektről szóló átfogó tájékoztatásának angol nyelvű változatát azonnal megküldjük a Studia Musica nemzetközi zenei szaklap szerkesztőségének, valamint magyar változatot a magyarországi hallássérültek magazinja (HaSé) szerkesztőségének publikálás céljából.

A kérdőíves felmérés eredményeit külföldi eredményekkel összehasonlítva külön kiadásban hozzuk nyilvánosságra.

Tekintettel arra, hogy a projekt célkitűzése egyértelműen összhangban van nem csak az ANSR, illetve más civilszervezetek célkitűzéseivel, hanem a Romániában fogyatékkal élő személyek társadalmi beilleszkedését elősegítő országos stratégia célkitűzéseivel is, szándékunkban áll a projekt fejlesztése és eljuttatása további településekre is. Ennek érdekében partnerek, lehetőségek beazonosításán dolgozunk.

Következtetés

A projektben résztvevő személyek több alkalommal kijelentették, hogy a sajátos módszerekkel közvetített zene különleges élményt jelentett számukra, melyet a korábbiakban nem tapasztaltak. Beigazolódott, hogy a hangszerek által keltett rezgések különböző módszerekkel felerősíthetőek ezek sokszínűségét a siketek érzékelik. Bízunk benne, hogy a projekt végén egyértelműen kijelenthetjük, hogy a Zene a siketeké is!, elhagyva a projektnév végén megjelenő (?) -t. Ezt mégsem tesszük. Külföldi szakemberek rámutattak arra, hogy a

korlátozottságot nem a fogyatékoság okozza, hanem a társadalom: minél elfogadóbb és előrelátóbb egy társadalom, a siketek annál kevésbé érzik korlátozottnak saját életüket.

A romániai siketek érdekképviseletét a Siketek Országos Szövetsége (ANSR) látja el az ország szinten működő 18 alegység (megyei szervezet) révén. A www.ansr.org.ro honlapon közzétett alapokmány szerint a szervezet a siketek társadalmi beilleszkedésének és közösségi részvételének elősegítése céljából népszerűsíti a siketeknek szervezett szocio-kulturális, oktatási, szabadidős tevékenységeket. Ezen túlmenően, a megyei szervezetek célkitűzései közé tartozik a siketek érdekeit szolgáló különféle művészi/kulturális események szervezése. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a Szövetség munkatársai sajátos módon értelmezik e célkitűzéseket, ami miatt az érdekképviselet meglátásunk szerint szegényes. Az ANSR esetében a szervezeti monopólium meghatározó jellegű, ez pedig a kedvezményezettek számára nem feltétlenül optimális. Mindezek ellenére egyértelmű, hogy az ANSR egy olyan egységet jelent, mely által a romániai siketek (túlnyomóan román nemzetiségűek) jelentős része elérhető. Az érdekképviseletre feltétlenül szükség lenne nem csak az ANSR által lefedett 18 megyei szervezet révén, hanem lehetőség szerint minden megyei jogú városban.

Az erdélyi siketek társadalmi beilleszkedése jelentős mértékben függ valamely helyi „közvetítő” hozzáállásától. Tevékenységeink során, amennyiben a kapcsolattartó személy úgy ítélte meg, hogy e projekt kevésbé egyezik az általa képviselt siketek érdeklődési körével, illetve egyéb elfoglaltságai miatt a projektet figyelmen kívül hagyta, magatartásával aláásta 15-20 potenciális résztvevő kulturális lehetőségeit. A projekt megvalósítása során beigazolódott, hogy a siketek képviselőjének hozzáállása meghatározó jellegű: ha a vezető személy negatív szemlélete ellenére a csapat (valamely tagja) mégis részt vett a projektben, minden esetben pozitív csalódásról számolhattak be.

A projektfelelős és különböző (helyi) kulturális intézmények, iskolák, civilszervezetek közötti partnerség egy olyan együttműködési forma, mely a siketeknek szervezett kulturális esemény sikeres megvalósítását eredményezi. A partnerség hiányában a helyi célközönség megszólítása szinte lehetetlen, a siketek az ismeretlen projekttel / projektvezetőséggel szemben bizalmatlanok, érdektelenek; a sajtóban (nyomtatott, online, jelnyelven is közvetített TV műsor) megjelenő felhívásokra nem reagálnak. Azok, akik egy közvetítő személy révén az eseményekre mégis eljöttek, örömmel és nagy kíváncsisággal követték a történeteket, szívesen próbálták ki a hangszerket. A jelnyelv korlátlan használatának lehetősége elősegíti, hogy a siketek és

nagyothallók a társadalom egyenrangú, egyenjogú tagjai legyenek. A projekt során a hatékony kommunikációt minden esetben szakképzett jeltolmácsok segítették.

